

УДК 343.23

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙОМІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕХНІКИ ПРИ ПОБУДОВІ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ З ПОХІДНИМИ НАСЛІДКАМИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Є. В. Шевченко, кандидат юридичних наук, доцент
Національний університет
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

Розглянуто питання, пов'язані з юридичною природою такого виду одиничного ускладненого делікту, як злочин з похідними наслідками. Здійснено історичний аналіз розвитку законодавчої техніки при їх конструюванні, починаючи з XII ст. і до сучасного кримінального законодавства України. Встановлено особливості їхньої юридичної природи та відмінності від інших видів одиничних ускладнених злочинів.

Ключові слова: *одиничний злочин, злочин з похідними наслідками, злочин, що кваліфікується за тяжкими наслідками, проміжний наслідок, похідний наслідок, змішана форма вини.*

Постановка проблеми. Питання про юридичну природу одиничних ускладнених злочинів активно розробляється в науці кримінального права, однак щодо злочинів з похідними наслідками воно досліджено недостатньо і тому заслуговує на окремий розгляд. У цій статті автор не претендує на вичерпне вирішення вказаного питання, але вважає його вихідним матеріалом для подальшого, більш глибокого з'ясування природи цього (специфічного з точки зору конструкції об'єктивної та суб'єктивної сторін складу злочину) різновиду ускладнених деліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З'ясуванням юридичної природи окремих видів одиничних ускладнених злочинів у науці кримінального права займалися М. Бажанов, А. Наумов, Н. Кузнєцова, В. Малков, А. Піонтковский, І. Зінченко та ін. Однак у більшості наукових праць вирішення питання щодо окремого аналізу злочинів з похідними наслідками з цього приводу не здійснювалося, тенденції стосовно їх історичного розвитку і способів конструювання в законодавстві не досліджувалися.

Формулювання цілей. У зв'язку із зазначеним метою статті є визначення юридичної природи і особливостей конструювання злочинів з похідними наслідками за КК України порівняно з різними історичними етапами розви-

тку вітчизняного кримінального законодавства, аналізу способів їх законодавчого закріплення та з'ясування правового змісту відповідних правових норм.

Виклад основного матеріалу. Конструювання складів злочинів з вказівкою на настання похідного (додаткового) наслідку було відомо кримінальному праву здавна [13, с. 52]. Наприклад, Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. у розділі «Посягання на тілесну недоторканність» містило такі види деліктів з похідними наслідками: «необережне спричинення смерті, як наслідок умисного плодовигнання без дозволу жінки» (ч. 3 ст. 1461); «необережне вбивство, як результат умисних тяжких або легких побоїв, або інших насильницьких дій, що не є небезпечними для життя» (ст. 1464); «необережне вбивство, як результат умисних понівечень або поранень» (ст. 1484); «необережне позбавлення життя, як результат умисного спричинення психічної або фізичної хвороби» (ст. 1488); «необережне позбавлення життя, як наслідок тяжких побоїв, катувань або тортур, що піддають життя небезпеці» (ст. 1490); «необережне спричинення смерті, як наслідок згвалтування жінки» (ст. 1527) тощо.

Характерною особливістю цього законодавчого акта (та його більш ранніх редакцій) була вказівка на похідні наслідки основних складів шляхом їх винесення на перший план. Тобто, тогочасний законодавець саме так конструював розглядувані делікти, аби спромогтися захистити в першу чергу не ті із суспільних відносин на спричинення шкоди, яким був спрямований умисел винного, а інші, які мали для нього більшу цінність (у наведених прикладах — життя людини). Таким чином, згідно із законодавчою технікою того часу в кримінальному законі з'являлися різноманітні кваліфіковані види вбивств через необережність.

Найбільшим недоліком такого конструювання було те, що воно, по-перше, призводило до необґрунтованого подрібнення одного складу злочину (наприклад, вбивства через необережність) на безліч його різновидів; по-друге, не було здатне в повному обсязі враховувати суспільну небезпечність вчиненого діяння в цілому відповідно до спрямованості умислу винного; по-третє, ускладнювало можливість оптимальної побудови Особливої частини КК на підставі її поділу на розділи з урахуванням родового об'єкта кримінально-правової охорони (через похідну шкоду, яку винесено на перше місце, у злочинах цього виду законодавець був вимушений зосереджувати їх в одному розділі Особливої частини). А це, як зрозуміло, не могло сприяти ефективній політиці у боротьбі зі злочинністю.

Зазначені обставини серед багатьох інших причин зумовили необхідність проведення кодифікації кримінального законодавства того часу, що призвело до прийняття 22 березня 1903 р. нового Уголовного уложення. Завдяки вдо-

сконаленню законодавчих формулювань, які отримали більш лаконічний і точний характер, а також зміні рубрикації (перехід із чотирьох на дворівневу систему: відділення, статті тощо), як слушно вказує В. Коняхін, законодавець того часу зумів сконструювати Закон так, що він став значно компактнішим і простішим [5, с. 54].

Оцінюючи цю пам'ятку законодавства в цілому, можна погодитися з думкою А. Наумова, за якою вона являє собою «зразковий законодавчий твір, у якому, з дивовижною ясністю в невеликій кількості статей у стислому при тому вигляді, надано визначення, необхідні для застосування карних заходів Особливої частини кодексу» [6, с. 68].

Саме тому, починаючи з початку ХХ ст., розглядувані делікти й отримали ту конструкцію, яка застосовується в сучасному праві. Сутність її зводиться до того, що законодавець у межах таких складів злочинів розміщує проміжний і похідний від нього наслідки у послідовному (хронологічному) порядку, як вони і відбуваються у житті. Через це такі злочини набувають зовнішнього вигляду, який відповідає чинному кримінальному законодавству: «*умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого*» (ч. 2 ст. 121 КК); «*проведення абортів особою, яка не має спеціальної медичної освіти, якщо воно спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої*» (ч. 2 ст. 134 КК); «*згвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки*» (ч. 4 ст. 152 КК) тощо.

Проте, хоча вельми солідний науковий і техніко-юридичний потенціал дореволюційного законодавства мав (і має до сьогодні) істотний вплив на розвиток вітчизняного кримінального законодавства, відмова від правонаступництва у кримінальному законодавстві, яка відбулася після Жовтневої революції 1917 р., все ж таки спричинила появу багатьох законодавчих приписів, зокрема й тих, що стосуються злочинів з похідними наслідками.

Звертаючись до початкових етапів розвитку вітчизняного кримінального законодавства, можна зазначити, що у КК 1922 р. відбулося суттєве скорочення таких складів злочинів: передбачалися всього три подібні конструкції.

Уже тоді застосування норм, що передбачали ознаки злочинів з похідними наслідками, через утрату ними своїх історичних коренів спричинило певні складнощі на практиці. Деякі згадки щодо цього можна зустріти у роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду РРФСР від 1 вересня 1924 р. (протокол № 14) «Про кваліфікацію нанесення поранень ножом, унаслідок чого сталася смерть». У цьому документі говориться: «... вирішальним моментом при кваліфікації умисного нанесення ран ножом, наслідком чого стала смерть, є з'ясування питання про те, яку мету переслідував той, хто вчиняє даний злочин ... залежно від чого злочинне діяння належить кваліфікувати або за ст. 149 ч. 2 КК (умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть

потерпілого), або за однією із статей 142–144 КК» [3, с. 512] (різновиди вбивства за тодішнім законом).

Зазначимо, що у размежуванні цих злочинів судова практика й дотепер не визначила чітких та формалізованих критеріїв. Це пояснюється тим, що досліджувані випадки і законом, і судовою практикою стали розглядатися як випадки законодавчо передбаченого об'єктивного ставлення у вину. Такий підхід відстоював ще у 1924 р. М. Гродзинський, який стосовно таких складів, як «аборт», «сприяння або підмова до самогубства», «спричинення тяжких тілесних ушкоджень», у разі настання тяжких наслідків зазначав, що тут матиме місце так зване об'єктивне ставлення у вину. Наприклад, коментуючи ч. 2 ст. 149 КК РСФСР 1924 р. (ч. 2 ст. 121 КК 2001 р.) він писав: «У всіх випадках, коли умисел злочинця був спрямований на нанесення тілесних ушкоджень, смерть потерпілого, що настала як результат тяжких тілесних ушкоджень, тягне за собою призначення покарання за ч. 2 ст. 149 КК; при цьому є байдужим, чи передбачав злочинець можливість настання смерті потерпілого і — без достатніх підстав, вважав, що смерть ця не настане — чи він взагалі не передбачав можливості смерті, незалежно від того, повинен був її передбачати в даному випадку чи ні. Інакше кажучи, байдуже, має чи не має місце в діях винної особи, поряд з умислом, спрямованим на спричинення тілесних ушкоджень, необережність щодо можливого смертельного наслідку цих ушкоджень. Таким чином, дана норма застосовується в усіх тих випадках, коли смерть потерпілого є суто об'єктивним наслідком» [2, с. 20, 28–29]. Таку саму думку вчений висловлював і коментуючи ч. 2 ст. 146 (ч. 2 ст. 134 КК 2001 р.): «Смерть вагітної тягне за собою посилення кримінальної відповідальності незалежно від того, чи має місце в діях суб'єкта злочину наявність необережності, чи смерть ця є суто об'єктивною ознакою дій особи ...». Далі М. Гродзинський зазначав, що аналогічним чином має вирішуватися питання кваліфікації за ст. 148 (ст. 120 КК 2001 р.) — сприяння або підмова до самогубства..., а також за ч. 2 ст. 169 (ч. 4 ст. 152 КК 2001 р.) — згвалтування.

Протягом останніх десятиріч наука [4, с. 118] і практика одноставно виключали у цих випадках об'єктивне ставлення у вину похідних наслідків [9, с. 13]. Дисонансом виглядало лише твердження О. Светлова, який щодо умисного тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, писав: «У даному злочині, настала чи не настала смерть потерпілого, психічне ставлення особи до вчинюваного діяння є однаковим — тільки умисел» [10, с. 67]. Далі автор використовував такий аргумент: «якщо визнавати, що ставлення винного до смерті потерпілого при спричиненні умисного тяжкого тілесного ушкодження виявляється у формі необережної вини, то неможливо буде встановити критерій, який можна покласти в основу відмежування цього злочину від необережного вбивства» [10, с. 67–68]. Характер-

ним є те, що це твердження пройшло досить непомітним і ніхто не звернув уваги на його хибність.

Однак у 90-ті роки ХХ ст. у літературі знову з'явилися висловлювання на користь об'єктивного ставлення у вину низки кваліфікуючих ознак діяння. Так, П. Воробей вказував, що чинний КК України (мався на увазі КК України 1960 р.) у низці випадків передбачає об'єктивне ставлення у вину, в тому числі такої кваліфікуючої ознаки, як *значущість* спричиненої шкоди. Зауваження викликала вже сама постановка питання про існування об'єктивного ставлення у вину в кримінальному праві. Виходило, що в одних випадках законодавець проголошував принцип суб'єктивного ставлення у вину (ч. 2 ст. 2 КК), однак разом з цим припускав його об'єктивний вияв? Досліджуючи суб'єктивну сторону злочинів, пов'язаних з порушенням діючих на транспорті правил, П. Воробей писав: «Чи можуть знати правила безпеки руху *не* працівники транспорту на усіх без винятку видах транспорту? Безперечно, не можуть. А отже, не можуть (на його думку. — виділено мною. — *Є. III.*) і усвідомлювати суспільну небезпечність своїх дій або бездіяльності, і не можуть, тому, передбачати настання суспільно небезпечних наслідків...» [1, с. 76].

Проте зауважимо, що на прикладі аналізу, скажімо, психічного ставлення особи до діяння і проміжного наслідку у складі злочину, передбаченого ст. 283 КК «Самовільне без нагальної потреби зупинення потягу» (як у діях щодо зупинки, так і відносно самої зупинки потягу), досить чітко простежується як інтелектуальна, так і вольова ознака умислу: будь-яка із здоровим глуздом людина, що самовільно зупиняє потяг, не може не усвідомлювати, що вона, таким чином, порушує правила безпеки руху залізничного транспорту, а отже, з більшим чи меншим ступенем точності здатна передбачати можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння в подальшому. Адже навряд чи П. Воробей заперечуватиме, що будь-яка фізична осудна особа, що досягла віку кримінальної відповідальності (а часто і значно раніше), усвідомлює, що, втручаючись своїми діями в роботу транспорту (тобто досягаючи певного результату за допомогою певних засобів або знарядь, наприклад, застосовуючи стоп-кран), вона порушує порядок його нормальної роботи, що відповідно може призвести до різноманітних негативних наслідків. Усвідомлення дій у даному конкретному випадку підтверджується й тим, що в чинному КК вони додатково характеризуються законодавцем як вчинені *без нагальної потреби*, тобто фактично без крайньої необхідності (у КК 1960 р. вказівка на нагальну потребу була відсутня, хоча це і не змінює суті сказаного). Але для того, аби діяти в даних умовах, особа як мінімум повинна усвідомлювати реальну загрозу, що вже виникла для неї або третіх осіб тощо, яка і викликає цю необхідність.

Абсолютно нелогічним вважаємо прагнення таких науковців замінити законодавчі положення помилками, що зустрічаються на практиці і здавалося

б, повинні бути піддані ними серйозній критиці. Подібний підхід до аналізу чинного кримінального законодавства України веде до нівелювання існуючих як у ньому, так і в теорії кримінального права понять, тобто виключення доктрини суб'єктивного ставлення у вину, як одного з найбільш цінних досягнень кримінально-правової думки цивілізованого суспільства. Так, дійсно, у прадавні часи (згідно із середньовічним європейським законодавством) у вину особі ставилися всі фактичні наслідки її діяння, незалежно від суб'єктивного до них ставлення [11, с. 161]. Подібний підхід до об'єктивного ставлення у вину було засновано на вченні, що існувало в той час, про непрямий умисел (*dolus indirectus*) і вичерпним чином вирішував усі питання щодо розглянутих тут випадків. Утім, проти цього вчення ще на початку ХІХ ст. виступав відомий німецький криміналіст А. Фейербах. Відстоюючи принцип суб'єктивного ставлення у вину, він прагнув довести, що у випадках, які охоплюються поняттям *dolus indirectus*, не завжди можна вести мову про умисел щодо кінцевого результату. Він писав, що випадки, коли злочинець ставив собі за мету певний протиправний наслідок, але із діяння, шляхом якого належало досягти цієї мети, вплив інший протиправний наслідок, який він, як можливо подію або наслідки свого діяння або передбачав, або міг передбачати, можна назвати визначеною злим наміром необачністю (*culpa dolo determinata*) [12, с. 56–57].

На сучасному ж етапі розвитку доктрину кримінального права засновано лише на суб'єктивному ставленні у вину. З приводу висловленої П. Вороб'єм позиції, яку ми не поділяємо, можна навести такі аргументи: якщо пристати на позицію вченого, то виявиться, що законодавцю для ставлення у вину похідних наслідків буде достатньо лише констатації об'єктивно існуючого причинного зв'язку між діянням і похідним наслідком. Проте подібний підхід суперечить наступному висновку самого автора, який не заперечує існування в КК складів злочинів з подвійною (змішаною, складною) формою вини, для яких характерним є різне психічне ставлення особи до проміжного і похідного наслідків свого діяння. Отже, погляд П. Вороб'я щодо існування у кримінальному праві елементів об'єктивного ставлення у вину навряд чи може бути підтриманий сучасною наукою кримінального права і тим більш серйозно сприйнятий законодавцем.

Перші спроби повернення до історичного коріння виникнення та наукового обґрунтування злочинів з похідними наслідками у радянські часи було здійснено А. Піонтковським, який ще у 1925 р. писав, що відповідно до ст. 11 КК 1922 р., на підставі якої виключалось об'єктивне ставлення у вину, «підвищення покарання за настання наслідку умисного діяння може відбуватися лише за умови констатації психічного ставлення суб'єкта злочину до кваліфікуючого злочин об'єктивного наслідку в формі необережності» [7, с. 138].

Розвиваючи цю думку, науковець дійшов висновку про те, що для великої групи складів злочинів характерним є різне психічне ставлення суб'єкта до вчинених ним дій і наслідків, що настають. Такі варіанти виявлення суб'єктивної сторони злочинів А. Піонтковський припускав, наприклад, при нанесенні тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого; при проведенні абортів, наслідком чого сталася смерть жінки; при зловживанні владою або перевищенні влади, що спричинило тяжкі наслідки, а також у низці подібних складів, де психічне ставлення до дії може виступати тільки у формі умислу, а ставлення до наслідків — у формі необережності, або у формі непрямого умислу [7, с. 138]. Характерною була стабільність позиції автора з цього питання. Так, у 1961 р., вже після суттєвого оновлення кримінального законодавства, коли воно фактично отримало свій сучасний вигляд, А. Піонтковський зазначав, що низку складів злочинів описано в законі так, що до ознак об'єктивної сторони складу віднесено безпосередньо як певні якості дії (чи бездіяльності), так і спричинений у результаті цього певний злочинний наслідок. У зв'язку з цим при встановленні їхньої суб'єктивної сторони необхідно розрізняти психічне ставлення особи до вчинених дій (чи бездіяльності) і психічне ставлення особи до злочинних наслідків, що настали. У таких складах злочинів ми стикаємося з випадками так званої змішаної вини [8, с. 398].

Однак наука кримінального права далі розгляду особливостей суб'єктивної сторони, що характеризують деякі злочини з похідними наслідками, у той період ще не пішла, а юридична природа цих деліктів несправедливо забута та недостатньо з'ясована й дотепер.

Проте законодавець, приймаючи Кримінальний кодекс 1927 р., почав нарошувати кількість злочинів цього виду. Порівняно з КК 1922 р., де було всього три такі склади, Кодекс 1927 р. було доповнено низкою нових деліктів, ознаки яких передбачалися в ч. 2 ст. 79, ст. 141, ч. 3 ст. 175. Таким чином, у КК 1927 р. містилося вже шість подібних складів злочинів.

КК УРСР 1960 р. ще більше розширив перелік таких складів. Як відомо, за весь час дії цього КК його Особливу частину було доповнено понад 100 новелами, внаслідок чого кількість складів злочинів з похідними наслідками збільшилася до 18.

Чинний КК України 2001 р. містить уже близько 40 складів злочинів із похідними наслідками.

Висновки. Наведені дані щодо тенденцій розвитку законодавства про відповідальність за злочини з похідними наслідками [14, с. 33] дозволяють констатувати таке.

По-перше, з усього масиву таких діянь, що існували чи існують зараз у кримінальному законодавстві, виділяється група таких, які: 1) за своїми

об'єктивними ознаками протягом декількох століть, традиційно, практично без змін або з незначними змінами передбачаються в усіх КК. Ними є: «спричинення тяжких тілесних ушкоджень, що потягли за собою смерть потерпілого», «згвалтування, що спричинило особливо тяжкі наслідки», «незаконне проведення абортів, що спричинило тривалий розлад здоров'я, безплідність або смерть потерпілої» або 2) поступово, із розвитком науково-технічного прогресу і ускладненням структури суспільних відносин законодавець виявляє і фіксує такі суспільно небезпечні діяння шляхом створення *нових* деліктів даного виду. Ними, наприклад, є: умисне «пошкодження або руйнування магістральних нафто-, газо- та нафтопродуктопроводів, відводів від них, а також технологічно пов'язаних з ними об'єктів, споруд, засобів автоматики, зв'язку, сигналізації (наслідок першої черги (основний), або інакше — проміжний наслідок), якщо це призвело до порушення нормальної роботи зазначених трубопроводів; ...спричинили загибель людей, інші нещасні випадки з людьми або призвели до аварії, пожежі, значного забруднення довкілля чи інших тяжких наслідків (школа другої черги, або інакше — похідний наслідок)», «... знищення ... або руйнування радіоактивних матеріалів... (наслідок першої черги (основний), або інакше — проміжний наслідок), якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки (школа другої черги, або інакше — похідний наслідок)», а також низка інших складів злочинів з похідними наслідками.

Отже, можна констатувати, що законодавець, виходячи з обставин, які впливають із об'єктивної дійсності, відмовитися від конструювання злочинів з похідними наслідками не може.

По-друге, зіставлення приписів КК 1922 р., КК 1927 р. та КК 1960 р. (як на момент його прийняття, так і станом на 1 вересня 2001 р.), а також чинного КК України, дає можливість виявити тенденцію, що явно виявляється у *поступовому розширенні кола діянь з похідними наслідками*, тобто збільшення їх числа. Так, у КК 1922 р. передбачалися три склади злочинів з похідними наслідками, у КК 1927 р. їх кількість збільшилася до шести. На дату набрання чинності КК 1960 р. у ньому містилися вісім деліктів з похідними наслідками. На момент припинення дії цього Кодексу він уже налічував 18 деліктів даного виду. Чинний КК України, ще більше розширюючи цей перелік, налічує вже близько 40 таких діянь.

По-третє, згідно з чинним законодавством серед усіх злочинів з похідними наслідками найбільшу питому вагу складають діяння, пов'язані із *знищенням або пошкодженням* майна, тобто такі, у яких проміжним наслідком виступає спричинення шкоди об'єктам підвищеної безпеки. Наприклад, ст. 265 «... знищення, розпилення або руйнування радіоактивних матеріалів ...», ст. 277

«умисне руйнування або пошкодження шляхів сполучення, споруд на них, рухомого складу або суден, засобів зв'язку чи сигналізації, а також інші дії спрямовані на приведення зазначених предметів у непридатний до експлуатації стан ...». Традиційні ж склади злочинів з похідними наслідками, де акцентується на насильницькі посягання, проміжний наслідок яких є причиною настання більш тяжкої, похідної від нього шкоди, хоча і зберігаються в чинному законодавстві, але їх кількісна складова щодо загального масиву розглядуваних деліктів поступово зменшується.

Наведене дозволяє стверджувати, що у законодавця протягом тривалого часу з досить великим ступенем стабільності існує потреба мати в законі конструкції складів злочинів, ускладнених наявністю похідних наслідків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробей П. А. Теорія і практика кримінально-правового ставлення в вину : монографія / П. А. Воробей. — К. : НАВСУ, 1997. — 184 с.
2. Гродзинский М. М. Уголовный кодекс РСФСР. Преступления против личности: практический комментарий / под ред. А. М. Винавера, М. Н. Гернета, А. Н. Трайнина. — М. : Право и жизнь, 1924. — 68 с.
3. Еженедельник советской юстиции. — 1924. — №38. — 917 с.
4. Зінченко І. О. Одиначні злочини: поняття, види, кваліфікація : монографія / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін. — Х. : ФІНН, 2010. — 256 с.
5. Коняхин В. П. Теоретические основы построения Общей части российского уголовного права : монографія / В. П. Коняхин. — СПб. : Юрид. центр Пресс 2002. — 348 с.
6. Наумов А. В. Российское уголовное право: Общая часть : курс лекций ; в 2 т. / А. В. Наумов. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Юрид. лит., 2004. — Т. 1. — 496 с.
7. Пионтковский А. А. Уголовное право РСФСР. Общая часть / А. А. Пионтковский. — М. : Госюриздат, 1925. — 406 с.
8. Пионтковский А. А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. Курс советского уголовного права: Общая часть / А. А. Пионтковский. — М. : Госюриздат, 1961. — 666 с.
9. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 7 від 04.06.2010 р. // Вісн. Верхов. Суду України. — 2010. — № 5 (117).
10. Светлов А. Я. Ответственность за должностные преступления : монографія / А. Я. Светлов ; отв. ред. И. П. Лановенко. — К. : Наук. думка, 1978. — 303 с.
11. Уголовное право. Общая часть : учебник / А. А. Герцензон, Н. Д. Дурманов, М. М. Исаев и др. ; под ред. И. Т. Голякова ; НКЮ СССР. Всесоюз. ин-т юрид. наук. — 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Юрид. издат. НКЮ СССР, 1943. — 284 с.
12. Фейербах П. А. Уголовное право. Сочинение / П. А. Фейербах. — СПб. : Изд-во Мед. тип., 1810. — 329 с.

13. Фельдштейн Г. С. Учение о формах виновности в уголовном праве : монография / Г. С. Фельдштейн. — М. : Тип. Т-ва В. Чичерин, 1902. — 581 с.
14. Шевченко Є. В. Злочини з похідними наслідками : монографія / Є. В. Шевченко. — Х. : Вид-во СПД ФО Вапнярчук, 2005. — 215 с.

ОСОБЕННОСТИ ПРИЕМОВ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ ТЕХНИКИ ПРИ КОНСТРУИРОВАНИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ С ПРОИЗВОДНЫМИ ПОСЛЕДСТВИЯМИ: ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Шевченко Е. В.

Рассмотрены вопросы, связанные с юридической природой такого вида единичного усложненного деликта, как преступление с производными последствиями. Проведен исторический анализ соответствующих норм. Исследованы пути и способы законодательной техники при их конструировании, применяемые в отечественном праве, начиная с XII в. и по сегодняшний день. Определены особенности их юридической природы и отличия от иных видов единичных усложненных преступлений.

Ключевые слова: *единичное преступление, преступление с производными последствиями, преступление, квалифицируемое наличием тяжких последствий, промежуточное последствие, производное последствие, смешанная форма вины.*

FEATURES OF LEGISLATIVE TECHNOLOGY METHODS IN DESIGNING OF CRIMES WITH DERIVATIVE CONSEQUENCES: HISTORICAL ASPECT

Shevchenko E. V.

The article deals with the questions related to the legal nature of such kind of isolated complicated delict as a crime with derivative consequences. Their historical analysis is being carried out, the ways and modus of legislative technology at their designing, applied in the domestic law starting from the XII century to nowadays, are being analyzed. The features of their legal nature and differences from other isolated complicated crimes are determined.

Key words: *isolated crime, crime with derivative consequences, crime qualified on heavy consequences, intermediate consequence, derivative consequence, mixed form of guilt.*